

завданням. Проте держава докладає зусиль для того, щоб хоча б на законодавчому рівні створити необхідні умови для встановлення гендерного паритету в освіті й науці.

Список використаних джерел та літератури:

1. Вегнер О. М. Фемінізм як джерело гендерної політики / О. М. Вегнер // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Коцюбинського НАН України. – 2006. – Вип. 34. – С. 635–643.
2. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – [2-е вид., допов., уточ]. – К. : Український ін-т соціальних досліджень. – 2003. – С. 13.
3. Грицяк Н. Фемінізм як джерело гендерної теорії / Н. Грицяк // Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2003. – № 3. – С. 465–472.
4. Глиняний В. П. Права жінок (із історії цивільного права) / В. П. Глиняний, К. М. Глиняна // Актуальні проблеми політики : зб. наук. праць. – Одеса, 1998. – Вип. 3–4. – С. 37–44.
5. Глиняний В. П. Из истории прав женщины / В. П. Глиняный // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць Одеської державної юридичної академії. – Одеса, 1998. – С. 107–116.
6. Глиняний В. П. Філософія права про статус жінки / В. П. Глиняний // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. – Одеса, 2001. – № 1. – С. 136–138.
7. Левченко К. Б. Гендерна політика в Україні: визначення, формування, управління : [моногр.] / К. Б. Левченко. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, – 2003. – С. 34.
8. Маланчук-Рибак О. Жіночий рух на західноукраїнських землях (кінець XIX – 30-і роки XX століття) / О. Маланчук-Рибак // В кн. : Жіночі студії в Україні: Жінка в історії та сьогодні : [моногр.] / за заг. ред. Л. О. Смоляр. – Одеса, 1999. – С. 110–130.

Анотація
Л.Н.Огородник

Гендерные исследования: место украинских женщин в образовании и науке

В статье рассмотрено место украинских женщин в образовании и науке, историческую сторону проблемы. Раскрыты конституционные права женщины в сфере образования и науки, повышения квалификации и обеспечения гендерной равенности. Рассмотрено конкретные механизмы обеспечения гендерной равенности в сфере научных исследований.

Ключевые слова: образование, женщина, женщина-педагог, научная деятельность, образовательное учреждение, гендерная равенность.

Summary
L.M.Ogorodnyk

Gender Research: the Status of Ukrainian Women in the Sphere of Education and Science

Status of Ukrainian women in education and science has been researched. The historical side of the problem has been viewed. Constitutional rights of women in the sphere of education and science, self-development and assurance of gender equality has been revealed in the article. Concrete mechanisms of providing of gender equality in scientific-researching sphere has been viewed in the article.

Key words: education, woman, woman-teacher, scientific activity, educational establishment.

Дата надходження статті:

„1” лютого 2011р.

УДК 82.96:005.336.2(477+100)(045)

К.П.ОСАДЧА,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Мелітополь)

Аналіз понять „компетенція” та „компетентність” у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі

У статті викладено суть понять „компетенція” та „компетентність” у рамках компетентнісного підходу в освіті. Розглядаються трактування цих понять як у зарубіжних, так і у вітчизняних наукових джерелах.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенція, компетентність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний освітній процес, на який впливають інформатизація та глобалізація суспільства, вимагає ефективних підходів до професійної підготовки педагогів. Адже особистість педагога була і залишається вагомим чинником в усі періоди розвитку людської цивілізації. Одним зі шляхів оновлення змісту української освіти, узгодження його із сучасними потребами суспільства, інтеграції до світового освітнього простору є орієнтація навчальних програм підготовки педагогів на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Багатьма вітчизняними науковцями розглядаються питання компетентнісного підходу, а саме: концептуальні засади (О.І.Пометун, В.І.Свистун); проблеми формування інформаційної (О.М.Гончарова, Т.І.Коваль)

та професійної компетентності (М.В.Вачевський, В.А.Петрук) фахівців; компетентнісний підхід у професійній підготовці педагогів (М.Ю.Кадемія, Є.М.Павлютенков, Л.З.Тархан); проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів інформатики (Г.В.Монастирна, О.М.Спірін). У зарубіжній педагогіці проблеми формування професійної компетентності фахівців розглядали такі науковці: А.Вернхоут, Р.Епштейн, Дж.Равен, Е.Хундерт, А.В.Хуторський, А.Шепмен та ін.

Формулювання цілей статті... Мета статті – на основі аналізу зарубіжних та вітчизняних наукових джерел проаналізувати ключові поняття компетентнісного підходу та з'ясувати семантичні зв'язки між ними.

Вклад основного матеріалу... На думку сучасних педагогів, саме набуття життєво важливих компетентностей може дати людині можливості орієнтуватись у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, швидкоплинному розвитку ринку праці, подальшому здобутті освіти. Компетентнісно-орієнтований підхід до формування змісту освіти став новим концептуальним орієнтиром шкіл зарубіжжя і породжує безліч дискусій як на міжнародному, так і на національному рівнях різних країн [1, с.6]. Результатом такого обговорення стало прийняття Радою Європи п'яти ключових, тобто визначаючих, компетенцій, якими повинні володіти „молоді європейці”, а саме: політичні і соціальні компетенції; компетенції, що пов'язані з життям у полікультурному суспільстві; компетенції, які відносяться до володіння усними та письмовими комунікативними можливостями; володіння більш ніж однією іноземною мовою; компетенції інформаційного характеру; здатність навчатися і вдосконалюватися протягом усього життя як основа неперервного навчання в контексті особистої професійної і соціальної дійсності [2, с.28]. Інші ключові компетенції були визначені за результатами звіту, представленого на Європейській раді у Стокгольмі [3, с.8], експертами Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [4, с.50–51], а також педагогами Фінляндії, Німеччини, Бельгії, Австрії, Нідерландів [3, с.27–30].

Американський вчений Л.М.Спенсер (L.M. Spencer) та його колеги провели детальне дослідження з визначення типових компетентностей, які було наведено у роботі „Компетентність у сфері праці” (Competence at Work) [5, с.3–4]. Експерти Ради інформації і комунікації Великобританії запропонували класифікацію професійної компетенції вчителя-початківця, в якій розділили професійні компетенції на чотири групи: компетенції, які сприяють розумінню змісту навчального процесу і об'єднують професійні знання; компетенції, які визначають рівень володіння предметом спеціалізації; компетенції, які необхідні для здійснення планів і стратегій навчання, управління класом, оцінювання розвитку учнів; компетенції, які закладають основи для подальшого професійного розвитку [6, с.92–93]. У Польщі було прийнято 5 ключових компетенцій: планування, організація та оцінювання свого власного навчання; ефективно порозуміння в різних ситуаціях; ефективна взаємодія в колективі; розв'язання проблем у творчий спосіб; ефективно користування комп'ютером [4, с.51].

Отже, вчені країн Європи та США виділяють різні ключові компетентності, різне їх групування і склад, ґрунтуючись на досягненнях педагогічної та психологічної науки своєї країни, національному менталітеті та традиціях. Більшість дослідників як ключову компетентність визначають соціальну, а також важливим вважається вміння працювати в команді та інформаційна компетентність. Також не має спільної думки у закордонних науковців щодо визначення понять „компетентність”, „компетенція”, „професійна компетентність”.

Міжнародна комісія Ради Європи у своїх документах розглядає поняття компетентностей як загальні або ключові вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, кроснавчальні вміння або навички, ключові уявлення, опорні знання. Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performance and Instruction (IBSTPI)) поняття „компетентність” визначається як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність і виконувати завдання або роботу, а також набір знань, навичок і ставлень, що дають змогу особистості ефективно діяти або виконувати певні функції, спрямовані на досягнення певних стандартів у професійній галузі або певній діяльності [1, с.7–8].

У концепції „інтегрованого розвитку компетентності”, що розроблена шведськими й американськими вченими (В.Чипанах, Г.Вайлер, Я.Й.Лефстед), пропонується трактувати компетентність як суму знань, умінь і навичок у широкому змісті, що здобуваються у процесі навчання; інтеграцію інтелектуальних, моральних, соціальних, естетичних, політичних аспектів знань [7, с.24]. Американські науковці наголошують на відмінності між терміном „компетентність” і „компетенція”. На їх думку, компетенція є одиничною навичкою або функцією, але тим не менш вона включає основні знання, здібності і відносини, необхідні для забезпечення оптимальної продуктивності. Саме професійна компетенція повинна застосовуватися за яким-небудь конкретним стандартом відповідно до конкретних умов. Компетенція зазвичай є широким складеним поняттям, що відноситься до спостережуваного поведінкового набору, що відображає компоненти знань, навичок

і установок. Компетентність, з іншого боку, є поняттям ширшим і всеохоплюючим. Вона є сукупністю знань, навичок, якостей, поведінок і відносин (або компетенцій), а також характеризується здатністю гармонійно ці компетенції поєднувати в повний набір видів діяльності, необхідних для професійного використання [8].

Англійський науковець Дж.Равен (J. Raven) зазначає, якщо поведінку переважно визначають периферійні обмеження, то компетентність впливати на культурні цінності, економічні проблеми, правові рамки і суспільно-політичний процес – є найбільш важливою. Іншими словами, джерелом некомпетентності в сучасному суспільстві є небажання і нездатність впливати на широкі соціальні та політичні процеси. Він стверджує, що компетентність у сучасному суспільстві неминуче включає в себе здатність впливати на „зовнішні” обмеження, що в іншому випадку зменшує потенційні здібності індивіда [9, с.9–10].

У проєкті „Основи програмування” (Podstawy programowej) Міністерства освіти і стратегії Польщі поняття „компетентність” визначається як наслідок (результат), який досягається через напрацювання професійних умінь і набуття досвіду, заснованого на переконаннях, упевненості, що спирається на рефлексію (чому так поступити в даній ситуації). На думку польської дослідниці М. Матуз, компетенція є складним, практичним і важливим умінням вищого ряду, яке стосується, не самої дії (системи діяльності), а потрібної всім для розвитку і життя здібності даної особи [4, с.48–51].

Російські педагоги В.В.Краєвський і А.В.Хуторський розрізняють терміни „компетентність” і „компетенція”, пояснюючи, що „компетенція” в перекладі з латинської „competentia” означає коло питань, щодо яких людина добре обізнана, пізнала їх і має досвід. Компетентність у певній сфері – це поєднання відповідних знань і здібностей, що дозволяють обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній. На цій основі науковці вводять поняття „освітні компетенції”, що розуміються ними як складні узагальнені способи діяльності, що їх опановує учень під час навчання. На їх думку, компетентність є результатом набуття компетенцій [1, с.19]. А.А.Деркач і В.Г.Заєкін, виходячи з визначення компетенції як законно прийнятої здібності авторитетної особи здійснювати певні акти або дії в конкретних умовах, приходять до висновку, що компетентний – це знаючий, обізнаний у певній галузі спеціаліст, що має право по своїм знанням і повноваженням робити і вирішувати будь-що, судити про будь-що, має право вирішувати питання як підвідомчі [10, с.149–150].

Інші російські дослідники С.Шишов та В.Кальней вважають, що компетентність – це здатність (уміння) діяти на основі здобутих знань. На відміну від ЗУНів (знань-умінь-навичок), що передбачають дію за зразком, за аналогією, компетентність передбачає досвід самостійної діяльності на основі універсальних знань. Уявлення про компетенції змінює поняття „оцінювання” та „кваліфікації”, оскільки важливим стає не те, що в індивіда є внутрішня організація чогось (наприклад, знань), а можливість застосування того, що є [1, с.20].

Т.Е.Кочарян визначає компетентність як наявність у людини знань і досвіду у будь-якій області, тобто це загальний оцінний термін, що означає здатність до діяльності „зі знанням справи” і застосовується до осіб певного соціально-професійного статусу, характеризуючи міру відповідності їх розуміння, знань і вмінь реальному рівню складності виконуваних ними завдань і розв’язуваних проблем [11, с.17].

На думку російської дослідниці Л.А.Голуб, компетенція – сукупність взаємопов’язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), необхідних для якісної, продуктивної взаємодії з певним колом предметів або процесів; компетентність – емпіричний прояв якостей особистості, суб’єкта діяльності, мотивованого на організацію своєї діяльності згідно з існуючими цінностями, на мета-результат в рамках життєвої та професійної ситуації на основі володіння певним рівнем сучасних знань, умінь і способів діяльності, а також здатності їх коректувати [12, с.10].

В Україні широке трактування поняття компетентності пов’язане з багатьма освітніми стратегічними програмами (проєкт ПРООН „Інновація та оновлення освіти для покращення добробуту та зниження рівня бідності”). Багатьма українськими науковцями розпочато дискусію щодо визначення понять „компетентність” та „компетенція”.

С.Ф.Клепко вважає, що „доцільно розглядати компетентність як технологічне знання, тобто сукупність знань, умінь, навичок, цінностей, що надають особистості змогу ефективно використовувати свої унікальні здібності у реальних ситуаціях суспільного й економічного життя” [13, с.5]. Г.В.Мельниченко зазначає, що „компетентність – це складне особистісне утворення, що складається зі знань, умінь і навичок, які дозволяють особистості ефективно функціонувати в певній діяльності”, а компетенція – це: сукупність повноважень (прав і обов’язків) державного або громадського органу, службової особи, що встановлюються законом, статутом даного органу або іншими нормативними актами; знання, вміння та навички з певної галузі [14, с.9]. На думку І.М.Матійків, „компетентність є поняттям функціональним, тобто характеризує фахівця як суб’єкта діючого, що реалізує на практиці компетенції” [15, с.51].

Високий рівень сформованих компетентностей, який є запорукою успішної професійної діяльності людини, сприяє її стійкому становищу у соціально-економічній сфері як фахівця, а отже продуктивній праці, яка необхідна для культурного та економічного розвитку держави загалом. Отже, компетентнісний підхід є необхідним у професійній освіті, основним завданням якої є підготовка кваліфікованого робітника і спеціаліста у певній галузі чи сфері людської діяльності. Він пропонує не просту трансляцію знань, умінь і навичок від учителя (викладача) до учня (студента), а формування професійної компетентності.

Ми дотримуємося думки С.Ф.Клепко щодо відмінності підходу формування знань-умінь-навичок (ЗУН) від компетентнісного, який передбачає інтеграцію знань, умінь і навичок в певні цілісні результати, якими є культури, технології, метапрограми, стратегії діяльності. Ми також погоджуємося із думкою В.В.Краєвського і А.В.Хуторського щодо розрізнення термінів „компетентність” і „компетенція”. Під поняттям *компетенції* ми будемо розуміти сукупність професійних та індивідуальних якостей особистості (знання, уміння, навички, здатності, ціннісні орієнтації, стиль спілкування, досвіду, стратегії та способи діяльності) в межах певної предметної галузі чи сфери діяльності людини. На нашу думку, *компетентність* – інтегральна якісна сукупність соціально-значущих та особистісно-важливих компетенцій особистості, володіння якими необхідне для якісного виконання завдань у певній сфері людської діяльності.

Висновки... Таким чином, ми робимо висновок про те, що науковці світу наголошують на компетентнісному підході як такому, що сприяє удосконаленню, модернізації та версифікації сучасної освіти. У науково-педагогічній теорії на сьогодні немає єдиної думки щодо визначення понять „компетенція”, „компетентність”, „професійна компетентність”, „професійна компетентність учителя”. Розбіжності у трактуванні вищезазначених понять зумовлені відмінностями у концептуальних підходах. Проте слід наголосити, що більшість науковців розрізняють поняття „компетенція” і „компетентність”. Найчастіше компетентність розглядається науковцями як складне поєднання кількох якостей, характеристик, властивостей особистості або інших особистісних структур. Як зарубіжними так і вітчизняними авторами ведеться дискусія щодо ключових компетенцій особистості, визначення сутності і змісту професійної компетентності фахівця, зокрема педагога.

Список використаних джерел та літератури:

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
2. Д'яченко Т. В. Компетентнісний підхід та синергетика в оптимізації професійної підготовки фізичних реабілітологів в умовах безперервної освіти / Т. В. Д'яченко // Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту : наук. монографія за ред. проф. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ (XXIII), 2006. – № 5. – С. 25–29.
3. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти. Освіта в контексті стратегічних завдань розвитку України / О. Овчарук // Директор школи Україна : наук.-метод. журнал. – 2005. – № 3/5. – С. 4–33.
4. Matusz M. Kompetencje informacyjne uczniw / M. Matusz [Електронний ресурс] 14.03.09. – Режим доступу : http://www.fhvp.unipo.sk/ktechv/inedutech2007/kniznica/pdf_doc/matusz.pdf. – Назва з титул. екрану.
5. Raven J. Competence in the Learning Society / J. Raven, J. Stephenson. Chapter 9, The McBer Competency Framework – Raven, J. New York: Peter Lang, 2001 [Електронний ресурс] 19.01.09. – Режим доступу : <http://www.johnraven.co.uk/eyeonsociety/resources/CILSChap9.pdf>. – Назва з титул. екрану.
6. Черній Л. В. Класифікація професійних компетенцій вчителя-початківця зарубіжними науковцями / Л. В. Черній // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : ЧНУ, 2008. – Вип. 137. – С. 90–94.
7. Баловсяк Н. В. Поняття професійної компетентності в зарубіжних дослідженнях / Н. В. Баловсяк // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2004. – С. 23–25.
8. Professional Competence policy paper [Електронний ресурс] 19.01.09. – Режим доступу : <http://www.aapa.org/component/content/article/26-general/695-professional-competence-policy-paper>. – Назва з титул. екрану.
9. Raven J. Competence in the Learning Society / J. Raven, J. Stephenson. Chapter 1, Learning societies, learning organizations, and learning: Their implications for competence, its development, and its assessment – Raven, J., In New York: Peter Lang, 2001 [Електронний ресурс] 19.01.09. – Режим доступу: <http://www.johnraven.co.uk/eyeonsociety/resources/CILSChap1.pdf>. – Назва з титул. екрану.
10. Деркач А. А. Акмеология : учеб. пособие / А. А. Деркач, В. Г. Зазыкин. – СПб. : Издательский дом „Питер”, 2003. – 253 с.
11. Кочарян Т. Э. Развитие методической компетентности преподавателя среднего профессионального учебного заведения в условиях последипломного образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Кочарян Тигран Эдуардович. – Ставрополь, 2004. – 179 с.
12. Голубь Л. А. Формирование исследовательской компетентности педагога в системе дополнительного образования : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 „Общая педагогика, история педагогики и образования” / Л. А. Голубь. – Ижевск, 2006. – 17 с.
13. Клепко С. Ф. Компетентезація освіти: обмеження і перспективи / С. Ф. Клепко // ПостМетодика. – Полтава : Інарт, 2005. – № 2 (60). – С. 2–9.

14. Мельниченко Г. В. Педагогічні засади модульної технології навчання у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови і літератури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Мельниченко Г. В. – О., 2004. – 21 с.

15. Матійків І. Компетентнісний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців / І. Матійків // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журнал. – 2006. – № 3. – С. 44–53.

Анотація

К.П.Осадчая

Анализ понятий „компетенция” и „компетентность” в зарубежной и отечественной научной литературе

В статье изложена суть понятий „компетенции” и „компетентность” в рамках компетентностного подхода в образовании. Рассматриваются трактовки этих понятий как в зарубежных, так и в отечественных научных источниках.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетенция, компетентность.

Summary

К.Р.Осадчая

Analysis of the Concepts „Competence” and „Competency” in Foreign and Domestic Scientific Literature

The article presents the essence of „competence” and „competency” within the competence approach in education. We consider the interpretation of these concepts both in foreign and in national scientific resources.

Keywords: competence approach, competence, competency.

Дата надходження статті:

„10” лютого 2011 р.

УДК 378.107.11(045)

В.В.ОСАДЧИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Мелітополь)

Теорія і практика організації мобільної технології навчання у педагогічному університеті

У статті теоретично аналізуються розглянуті зарубіжними і вітчизняними науковцями питання мобільної технології навчання, виділяються дидактичні цілі застосування мобільного пристрою. Автор розкриває практичний досвід організації такої технології у педагогічному університеті на основі системи дистанційного навчання Moodle та Mobile Learning Engine.

Ключові слова: мобільне навчання, Moodle, Mobile Learning Engine.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Нині розвиток інформаційно-комунікаційних технологій характеризується широким розповсюдженням мобільних пристроїв, персональних комунікаторів (КПК із засобами зв'язку) та мобільного Інтернету. Поширеність серед користувачів мобільного зв'язку смартфонів та персональних комунікаторів, на думку фахівців, складає біля 10% і має чітку тенденцію до зростання [6, 79]. За даними компанії Ericsson у 2010 році кількість користувачів мобільного широкосмугового доступу в Інтернет (ШСД) в усьому світі зросла на 30% і досягло позначки 500 млн., або близько 10% загальної кількості абонентів мобільного зв'язку [7]. В Україні за даними компаній „Київстар” і „Beeline-Україна” за третій квартал 2010 року кількість користувачів послуг мобільного інтернету за технологією GPRS/EDGE об'єднаної компанії „Київстар” і „Beeline-Україна” збільшилася на 15% у порівнянні з даними другого кварталу і на сьогодні їх загальна кількість становить 3,37 млн. осіб [8].

Такі тенденції спонукають педагогів до вирішення проблем застосування мобільних технологій зв'язку з метою навчання, особливо це стає актуальним для вищих навчальних закладів, у тому числі педагогічних університетів, кожний студент яких має мобільний пристрій і широко використовує його з метою спілкування з однолітками.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Можливості мобільного навчання широко досліджуються зарубіжними (М.Формент, М.Шарплс, Дж.Тейлор та ін) та російськими (В.А.Куклев, Н.І.Калаков, С.П.Бортников та ін.). В Україні цей напрямок наукових досліджень починає розвиватися, реалізуючись у наукових працях Є.Лубіної, С.О.Семерікова, А.М.Глибовець, Я.М.Мищенко та ін.

М.Шарплс, Дж.Тейлор зазначають, що відмінною рисою мобільного навчання від традиційного є мобільність (переміщення у просторі) його розподілених учасників і їх постійна міжособистісна взаємодія за допомогою портативної техніки [9, с.5–6].